

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Πέμπτος

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Ἰαθίου, 6.

18 Ἰουλίου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΗΡΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ

Α. Μαυροκορδάτος

Χαρακτηρισμός τοῦ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ

Ὁ Μαυροκορδάτος ὑπῆρξεν ὁμολογουμένως ὁ
ἐξοχώτερος πολιτικός ἀνὴρ ὃν παρήγαγεν ἡ ἐπα-
νάστασις, ἐπενεργήσας ὡς οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὴν
τύχην τοῦ ἔθνους διὰ τε τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ
καὶ τῶν ἐλαττωμάτων. Αἰμύλος τοὺς τρόπους,
εὐφυῆς περὶ τὸ λέγειν, ἐπιτηδεῖος περὶ τὸ γρά-
φειν, δεξιὸς περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἀνθρώπων,
ἠγάπησε καὶ ἐπεζήτησε τὴν ἀρχὴν διὰ παντός
σχεδὸν τοῦ βίου. Οὐδὲ λέγομεν τοῦτο ἵνα κατα-
μεμρωθῆμεν αὐτοῦ ἢ φιλαρχία εἶναι πάθος γεν-
ναῖον. Ὅχι ἡ ἄγνοια καὶ νόθουρος φιλαρχία,
ἣν εἶδομεν πολλάκις, καὶ, ὡς μὴ ὠφελε, βλέπο-
μεν ἔτι λυμαιομένην τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ ἡ
φιλαρχία ἣτις, ἡ σώζει τὴν πατρίδα, ἡ τοῦλά-
χιστον ὑπηρετεῖ αὐτὴν λυσitelῶς. Ὁ δὲ Μαυ-
ροκορδάτος τῷ μὲν 1822 ἔσωσε τὸ Μεσολόγγιον
τῷ δὲ 1824 παρεσκεύασε διὰ προνοίας πολλῆς
καὶ συντόνου ἐνεργείας τὴν ἔνδοξον τῆς πόλεως
ἐκείνης κατὰ τὰ δύο ἐπόμενα ἔτη ἄμυναν· τῷ
δὲ 1825 ἐρρίψατο κινδύνουσαν ὡς ἀπλοῦς στρατιώ-
της ἐν Σφακτηρίᾳ· δι' ὅλης δὲ τῆς ἐπανα-
στάσεως διεξήγαγε τὰ ἐξωτερικὰ αὐτῆς πράγμα-
τα, ἐργασθεὶς μὲν ἐπιτηδειῶς εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς
Ἑλλάδος διάπλασιν τῆς κοινῆς ἐν τῇ Δύσει
γνώμης, ὡς οὐδεὶς δὲ τῶν Ἑλλήνων ἄλλος συν-
τελέσας εἰς τὸ νὰ παρασκευάσῃ τὴν σωτήριον
τῶν Δυνάμεων ἐπέμβασιν. Ὁρεῖλομεν δὲ νὰ ὁμο-
λογήσωμεν ὅτι ἡ διπλωματία τῆς ἐπαναστά-
σεως ἀνεδείχθη ὅσον ἐνδέχεται ἐπιτηδεία καὶ
ἀναμφιβόλως ἀσυγκρίτῳ ἐπιτηδειοτέρα τῶν τρό-
πων καθ' οὓς διεξήχθησαν εἰς τοὺς μετέπειτα
χρόνους αἱ ἐξωτερικαὶ ἡμῶν σχέσεις. Τοῦτο δὲ
ὀφείλεται ἰδίως εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορ-
δάτον, ὅστις, δυνάμεθα εἰπεῖν, διετέλεσεν ἐπὶ
7 ὅλα ἔτη ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς
Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τοι μηδέποτε
διωρισθεὶς τοιοῦτος ἐπισήμως.

Ἄλλ' ἐνῷ τοσοῦτον ἦτο δεξιὸς περὶ τὴν διεξα-
γωγὴν τῶν διεθνῶν τῆς Ἑλλάδος συμφερόντων,

εἰς δὲ τὰ πολεμικὰ πράγματα ἔπραττε πᾶν ὅ, τι
ἦτο δυνατόν νὰ πράξῃ ἄνθρωπος μὴ ὢν ἐπαγ-
γέλματος στρατιωτικός, ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερι-
κὴν διαίτησιν δὲν εἶχεν εἰμὴ τὸ ἡμισυ ἀκριβῶς
τῶν ἀρετῶν ὅσαι ἀπαιτοῦνται ἵνα εὐδοκιμήσῃ
ἐν αὐτῇ ὁ πολιτικός ἀνὴρ· ἦτο εὐφυέστατος εἰς
τὸ νὰ διαγινώσκῃ τὸ τρωτὸν μέρος ἑκάστου
καθεστῶτος, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἐξίσου εὐτυχῆς εἰς
τὴν εὐρεσιν τῆς προσηκούσης θεραπείας. Ὅτε
ἀφίκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνεγνώρισε τὴν ἀρχὴν
τοῦ Ὑψηλάντου, ὅπως αὐτὴ εἶχεν ἤδη ἀναγνω-
ρισθῆ ὑπὸ τῶν νήσων καὶ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ
στρατοῦ τῆς Πελοποννήσου. Τὴν ἐπιούσαν τῆς
ἀποβάσεώς του εἰς Μεσολόγγιον, ἦτοι τὴν 22
Ἰουλίου 1821, ἔγραφε πρὸς αὐτόν· «Ἐν ἐνὶ λόγῳ
ἐγὼ κρέμαμαι ἀπὸ τὰς προσταγὰς τῆς, τὰς
ὁποίας θεωρῶ ὡς προσταγὰς τῆς πατρίδος. . . .
Ἄς προσταξῆ, ἄς δώσῃ τὰς ἀναγκαῖας ὁδηγίας,
καὶ θέλει εὐρεῖ εἰς ἐμὲ δούλον πιστὸν τῆς πα-
τρίδος. . .» Μετ' οὐ πολὺ δὲ πάλιν ἔγραφε πρὸς
αὐτόν· «Πρέπει νὰ συστηθῆ εἰς Μεσολόγγιον
αὐτὴ ἡ τοπικὴ διοίκησις, ἐξηρητημένη πάντοτε
ἀπὸ ἐκείνην τῆς Πελοποννήσου· καὶ ἂν ἡ ἐκ-
λαμπρότης τῆς στοχάζεσθαι ὅτι εἰμπορῶ ὁ ἴδιος
νὰ χρησιμεύσω εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῆς τῆς
διοικήσεως, ἄς μὲ προσταξῆ, ὡς λογιζόμενον
ἰσρὰς τὰς προσταγὰς τῆς, καὶ ἄς μὲ ἀποστείλῃ
κανένα συνεργόν.» Ἐπειτα κληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ
εἰς Τρίκορφα, ὅπου ἦτο τὸ γενικὸν στρατηγεῖον,
προσῆλθε τῇ 14 Αὐγούστου. Ἐπειδὴ δὲ ἀ-
φίκαντο ἐν τῷ μεταξῷ καὶ ἀλλεπάλληλοι αἰτή-
σεις τῶν ὀπλαρχηγῶν τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς
Αἰτωλίας περὶ ἀποστολῆς ἀξίου τινὸς προσώπου
πολιτικοῦ, καὶ ἀπεσταλμένοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς
ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ἐπικαλοῦμενοι «ἄνθρω-
πον ἄξιον νὰ διοργανίσῃ πολιτικῶς αὐτάς»,
ὁ Ὑψηλάντης ἐπέτρεψε τὸ ἔργον εἰς τὸν Μαυρο-
κορδάτον, προχειρισάμενος αὐτόν πληρεξούσιον
αὐτοῦ. Ὁ Μαυροκορδάτος ἐζήτησε τότε βοηθὸν
τὸν Νέγρην· ὁ δὲ Ὑψηλάντης κατ' ἀρχὰς ἀπε-
ποιήθη, κατόπιν ὅμως ἐνδοῦς εἰς τὰς ἐπιμόνους
τοῦ πληρεξουσίου του αἰτήσεις, ἐνέδωκε, συμ-
βουλεύσας νὰ μὴ μεταχειρισθῆ τὸν ἄνθρωπον
εἰμὴ «εἰς μικρὰ μόνον πράγματα, διότι δὲν εἶναι
ἀρμόδιος διὰ μεγάλα.» Ἄλλ' ὁ Μαυροκορδάτος,
ἰδὼν ἐκ τοῦ σύγγγυς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγ-
ματα, ἤρχισεν ἔκτοτε νὰ διατάξῃ ἂν ὁ Ὑψη-

λάντης θέλει κατορθώσει να διατηρηθῆ και ἅμα ἀναχωρήσας ἀπὸ Τρίκορρα, παρέβη τὴν δοθείσαν αὐτῷ ὁρθὴν συμβουλὴν και ἐπέτρεψε μὲν τὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Νέγρον μεταβά-
τα ἐπὶ τούτῳ εἰς Ἀμφισσαν, ἀνέλαθε δὲ αὐτὸς τὴν ῥύθμισιν τῆς Δυτικῆς, ἐπιστρέψας εἰς Μεσο-
λόγγιον.

Ἐν τούτοις ἐπὶ τινὰ εἰσέτι χρόνον δὲν ἀπε-
κάλυψε πῶς μελετᾷ νὰ πολιτευθῆ δριστικῶς, ὅτε
αἴφνης, τῆ 27 Ὀκτωβρίου, ἔγραψεν ἐκ Μεσολογ-
γίου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐπιστολὴν μακρὰν,
δι' ἧς, ἀφοῦ ἀκαίρως ὅπως οὖν πολλὰ ἐμμεψιμοί-
ρησε περὶ τῆς προώρου ἐνάργεως τοῦ ἀγῶνος
καὶ τῶν ποικίλων τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου
σφαλμάτων, ἰδίως ἐλέγχας αὐτὸν διότι προεχει-
ρίσθη « Ἐπίτροπος τῆς ἀνυπάρκτου Ἀρχῆς, ἧτις
καὶ ἂν ὑπῆρχε δὲν εἶχε κἀνὲν δικαίωμα ἐπάνω
εἰς ὅλον τὸ ἔθνος », καὶ ὑποδείξας οὕτω ὅτι
οὐδ' ὁ Δημήτριος εἶχε τοιοῦτο δικαίωμα, συνε-
κεφαλαίωσεν ἔπειτα ὡς ἐξῆς τί ἐφρόνει περὶ τῶν
δεόντων γενέσθαι. « Ἀλλὰ τί πρέπει νὰ γίνῃ;
θέλει εἶπει ἡ ἐκλαμπρότης τῆς. Τώρα τὸ γένος
ἔλαθεν εἰς χεῖρας τὰ ὄπλα » τί νὰ κάμωμεν;
Ν' ἀφήσωμεν τὰ ὀνόματα ἀρχηγῶν και πληρε-
ξουσίων και ἐπιτρόπων νὰ ὀργανίσωμεν τὴν
διοίκησιν ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐντοπίους, τῶν ὁποίων
νὰ γίνωμεν ἡμεῖς ὁδηγοὶ καθόσον δυνάμεθα
νὰ τὴν συγκεντρώσωμεν εἰς ὀλίγας χεῖρας ἐνόσω
νὰ προσκαλέσωμεν κἀνίνα ὑποκείμενον οἷος ὁ
πρίγκηψ Εὐγένιος (ὁ θετός υἱὸς τοῦ μεγάλου
Ναπολέοντος), ἡ ὁ κόμης Καποδίστριας, ἡ πᾶς
τις ἄλλος ἰκανώτερος ἡμῶν. » Ἡ ἐπιστολὴ αὐ-
τῆ χαρακτηρίζει τὸν ἄνδρα. Ὅσα ἔλεγε περὶ
τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου
ἦσαν ὀρθότατα. Ὁ Ὑψηλάντης οὕτε δικαίωμα
τι εἶχεν ἐπάνω εἰς ὅλον τὸ ἔθνος, οὕτε τὴν
ἀπαιτουμένην διοικητικὴν ἰκανότητα.

Ἄλλ' ὅσα προέτεινε ὁ Μαυροκορδάτος πρὸς
θεραπείαν τῶν ἐλαττωμάτων τούτων, ἦσαν και
ἀπεδείχθησαν δυστυχῶς ὑπὸ τῶν πραγμάτων
πλημμελῆ. Τὸ ἔθνος εἶχεν ἀνάγκην ἀρχῆς, και
δὲν εἶχε καιρὸν νὰ περιμένῃ οὔτε τὸν πρίγκηπα
Εὐγένιον, οὔτε τὸν κόμητα Καποδίστριαν. Ἡ
ἀρχὴ αὐτῆ κατελήθη οὕτως ἢ ἄλλως ὑπὸ τοῦ
Ὑψηλάντου, και ἐγένετο δεκτὴ οὕτως ἢ ἄλλως
ὑπὸ σύμπαντος τοῦ ἔθνους, ἐξαιρέσει τῶν προε-
στῶν τῆς Πελοποννήσου, οἵτινες και αὐτοὶ δὲν
ἠμυρσθήθησαν πρὸς τὸν Ὑψηλάντην εἰμὴ περὶ
τῆς ἐλευθέρως ἐκασκήσεως τῆς ἀρχιστρατηγίας,
προστεινοντες κατὰ τοῦτο περιορισμοὺς, οὓς οὐ-
δεὶς εὐσυνείδητος κυβερνήτης ἠδύνατο νὰ ἀποδε-
χθῆ. Ὅ,τι λοιπὸν πρακτικὸν ἠδύνατο νὰ γίνῃ
ἦτο νὰ νομιμοποιηθῆ μὲν ἡ τοῦ Ὑψηλάντου
ἀρχὴ διὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους, οὓς ἐξ
ἀρχῆς προηρθεῖτο οὕτος νὰ συγκαλέσῃ και εἶχε
πραγματικῶς συγκαλέσει ὅτε ὁ Μαυροκορδάτος
ἔγραψε τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ, νὰ ἀνακληρωθῶ-

σι δὲ αἱ περὶ τὴν διοίκησιν ἰδίως ἐλλείψεις αὐ-
τοῦ διὰ τῆς συμπράξεως τῶν ἰκανωτέρων τοῦ
ἔθνους ἀνδρῶν.

Ὁ Μαυροκορδάτος ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ πο-
λὺ εἰς τοῦτο, διότι ὑπὲρ πάντα ἄλλον τότε εἶ-
χε τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα. Ἄντι ὅμως νὰ
πράξῃ τοῦτο, συντελέσας διὰ τῆς συμμαχίας
αὐτοῦ μετὰ τῶν προεστῶν εἰς τὴν κατάλυσιν
τῆς τοῦ Ὑψηλάντου ἀρχῆς και εἰς τὴν ψήφισιν
πολιτεύματος πολιαρχικοῦ, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἀ-
ναρχικοῦ, οὐδὲν ἄλλο κατόρθωσεν εἰμὴ νὰ κα-
ταστήσῃ ἀδύνατον τὴν συγκρότησιν ἀληθοῦς κυ-
βερνήσεως δι' ὅλης τῆς ἐπαναστάσεως, και μα-
κρὰν τοῦ νὰ γίνῃ ὁδηγὸς τῶν συμμάχων αὐτοῦ,
ὡς ἠλπίζεν, ἀπέβη θῦμα αὐτῶν, και ἠναγκάσθη
νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀπλοῦς ἐθελον-
τῆς, ὅπως και ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης.

Παραπλησίως δὲ ἐπολιτεύθη και ὅτε, μετὰ
τινα ἔτη, ἀνηγορεύθη κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος
ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, δηλαδὴ εἰς τῶν ἀνδρῶν
οὓς ἔλεγεν ἰκανωτέρους τοῦ τῷ 1821. Ὁ κυ-
βερνήτης δὲν ὑπῆρξε βεβαίως ἀναμάρτητος ἄλλ'
ὁ Μαυροκορδάτος ἀντὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ δια-
φωτίσῃ αὐτὸν, παρώξυνεν ἀπ' ἐναντίας τὸν ἄν-
δρα δι' ἀποτόμου ἀντιπολιτεύσεως και τότε,
ἀντὶ νὰ περιμείνῃ τὴν προσεχῆ τῆς βασιλείας
ἀριζίν, ἔσπευσε νὰ προκαλέσῃ τὴν βιαίαν τῆς
ἀρχῆς αὐτοῦ κατάλυσιν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἐπῆλ-
θεν ἀμέσως ἀναρχία φοβερά, οὐ μικρὸν συντε-
λέσασα εἰς τὸ νὰ ὑπολάβῃ ἡ βασιλεία τὴν Ἑλ-
λάδα ὡς χώραν ἐν ἣ ἠδύνατο νὰ πράξῃ ὅ,τι ἤ-
θελεν. Ἡ βασιλεία περιέπεσε τούτου ἐνεκεν ἰ-
δίως εἰς πλείστα ὅσα σφάλματα ὁ δὲ Μαυρο-
κορδάτος, μετρίωτερος γενόμενος ὡς ἐκ τῆς ἡ-
λικίας και τῆς πείρας, ὑπηρετήσεν αὐτὴν ἐπιει-
κῶς, μάλιστα τῷ 1843 και τῷ 1854 ἄλλα
περὶ δυσμᾶς βίου, και τοὶ δὲν συνέπραξεν ὡς αὐ-
τουργὸς εἰς τὴν τῆς πρώτης βασιλείας κατάλυ-
σιν, εἶδεν ὅμως εὐχαρίστως αὐτὴν πίπτουσαν,
ἐλπίζων πάλιν πολλὰ και αἴσια ὑπὲρ τῆς Ἑλ-
λάδος ἀπὸ νέας ριζικῆς τοῦ καθεστῶτος μεταβο-
λῆς. Τί ἤθελε φρονήσει σήμερον, δὲν γνωρίζομεν
βεβαίον ὅμως εἶναι ὅτι ἐνῶ ἐλογίζετο ἀγγλό-
φρον, ἐπολιτεύθη ἐν τοῖς ἐσωτερικοῖς πράγμασι
συνήθως ὡς Γάλλος μᾶλλον ἢ ὡς Ἀγγλος, ἐπι-
ζητῶν μὲν τὸ ἀπόλυτον καλὸν, διακινδυνεύων
δὲ και αὐτὸ τὸ σχετικόν. Ἀληθῆς πραγμάτων
διόρθωσις δὲν γίνεται ἄνευ ἐνόμου τάξεως, ἡ δ'
ἐννομος τάξις ἀνατρέπεται διὰ τῶν βιαίων με-
ταβολῶν. Ἡ Ἀγγλία, ἀρκουμένη κατὰ τὰ τελευ-
ταῖα διακόσια ἔτη εἰς βαθμιαίαν και εἰρηνικὴν
τῶν κακῶς κειμένων διορθωσιν, ἀπέβη εἴπερ ποτὲ
ἰσχυρὰ και εὐδαίμων, ἡ δὲ Γαλλία ἐν διαστήμα-
τι ὀγδοήκοντα ἔτων δις μὲν μοναρχικῶς ὀργα-
νωθεῖσα, δις δὲ συνταγματικῶς και τρίς δημο-
κρατικῶς, ἀκόμη δὲν εὗρε τὸ προσῆκον αὐτῇ πῶ-
λίτευμα.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΘΟΛΟΓΟΣ.

ΟΛΥΜΠΙΟΝ

Ἄθροισμα κίωνων ὕψηλων, ῥυθμοῦ Κορινθια-
κοῦ, παρὰ τὴν δεξιάν τοῦ ξηροῦ Ἰλισοῦ ἔχθη,
ἐγγὺς δὲ τούτων τείχος περιβόλου μετ' ἀντηρί-
δων και ἄλλα ἴχνη οὐκ ὀλίγα, δεικνύουσι τὴν
ἐκεῖ πάλαι ποτὲ ὑπαρξίν οἰκοδομῆς μεγάλης
και πλουσίας ὑπὸ τοῦ χρόνου και τῶν θαρβά-
ρων ἐπιδρομῶν ἀφανισθείσης και εἰς ὀλίγα οὕτω
μάρμαρα περιορισθείσης, ἐκ τῆς ὑπερηφάνου ὄ-
μης και ἐπιβλητικῆς θέσεως και κατασκευῆς
τῶν ὁποίων δύναται τις νὰ συναγάγῃ τὴν ἀρχι-
κὴν λαμπρότητα τῆς οἰκοδομῆς, ἧς μέρος ἐλά-
γιστον οἱ γίγαντες οἱ περισηθέντες ἀπετέλουν.
Ἡ θέσις τῆς πόλεως, ἐφ' ἧς τὰ λείψανα ταῦτα
τοῦ ἀρχαίου οἰκοδομημάτων κείνται, συμφωνοῦσα
πληρέστατα ταῖς παραδόσεσι τῶν ἀρχαίων,
ἐκτὸς δὲ τούτου και αὐτοὶ αἱ τῆς οἰκοδομῆς
διαστάσεις μαρτυροῦσιν ὅτι ἐκεῖ ἦτο τὸ μεγα-
λείτερον τῶν οἰκοδομημάτων τῶν ἀρχαίων Ἀθ-
ηνῶν, ὁ πλουσιώτατος και μεγαλοπρεπέστατος
ναὸς ὁ ἐν Ἀθήναις πρὸς τιμὴν τῆς ὑψίστης τῶν
Ἑλλήνων θεότητος ἐγερούς, ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμ-
πίου Διὸς, και χρόνου μακροτάτου και δαπάνης
ἀρθροτάτης προῖον.

Τὸ οἰκοδομημα τοῦτο παρὰ μὲν Θεουκιδίῃ
Ὀλυμπίον, παρ' ἄλλοις δὲ, ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος
ἦδη, Ὀλύμπιον ὀνομάζεται ὁ δὲ οὗτος τύποι
φαίνεται ὅτι εἶναι οἱ μᾶλλον δίκαιοι, μεταξὺ τῶν
τῶν ἄλλων τῶν παρ' ἄλλοις κειμένων (Ὀλύμ-
πειον, Ὀλυμπεῖον, Ὀλυμπέιον) ἐκ τούτων δὲ
πάλιν τῶν δύο εὐχρηστότερος κατέστη ὁ δεῦτε-
ρος ὡς ἀπλοῦστερος ἅμα και εὐφωνότερος.

Παρ' ἡμῖν δύο ἐπίσεις τοῦ μέρους ἐκείνου ἐπε-
κράτησαν ὀνομασίαι, ἡ τῶν ἀρχαιοπρεπεστέρως
ἐκφράσεως γλιγομένων πλὴν εἰς ἀνακρι-
βαιαν περιπιπτόντων και σφαιερῶν ἐκφροῦντων
ὀνομασίαν, και ἡ τοῦ λαοῦ, ὅστις σαφέστερος πολ-
λάκις περὶ τινα τυγχάνει και ἐπιτηδειότερος.
Ἐκεῖνοι μὲν στήλας τοὺς στύλους τοῦ ναοῦ ἐ-
κάλεσαν (πηγαίνομεν εἰς τὰς στήλας, ἐργάμεθα
ἀπὸ τὰς στήλας κ.τ.λ.), οὗτος δὲ, ξενίζων μὲν
τὸν φθόγγον, καταλλήλου ὅμως τυχῶν λέξεως
ὀρθῶς ὀνομάζει τὸ μέρος ἐκεῖνο: κολῶνας,
(εἰς τὴν κολῶνας, ἀπὸ τῆς κολῶνας) διὰ λέ-
ξεως γενικῆς, ἀναλόγου πρὸς τὴν ἀρχαίαν λέξιν
κίον, ἧτις δύναται νὰ σημάνη τὸν τε στύλον
(τὸν ὑποστηρίζοντά τι, οἷοι οἱ κίονες τῶν ναῶν)
και τὴν στήλην (ἧτοι τὸν μεμονωμένον και καθ'
ἑαυτὸν ἰστάμενον κίονα, τὸν συνήθως ἐπὶ τῶν
τάφων ἰστάμενον). Ἐπειδὴ ὅμως σήμερον οὕτε
«εἰς τοὺς κίονας» δύναμεθα νὰ εἴπωμεν, πολ-
λῶ δ' ἔττον εὐφωνότερον ἡγεῖ τὸ «εἰς τοὺς
στύλους» και «ἀπὸ τοὺς στύλους», καλὴν εἶνε
νὰ ὀνομάζηται τὸ μέρος ἐκεῖνο Ὀλύμπιον, διὰ
τὸ παλαιῶν δηλ. ὀνόματος αὐτοῦ (ὅπως Ἐρε-
1. Ἰδὲ Ἀρχαιολ. Ἐργμ. Φιλλ. Β' τοῦ Α' ἔτους τῆς
δευτέρας περιόδου.

χθεῖον, Θεσεῖον κ.τ.τ.) ἵνα οὕτως ἀποφεύγωμεν
τὴν τε πλημμελῶς ἐπικρατήσασαν ὀνομασίαν
τῶν στηλῶν και τὴν ξενόηχον τὴν παρὰ τῷ
λαῷ, ἧτις ὅμως εἶνε πάντοτε προτιμωτέρα τῆς
πρώτης.

Ὁ ναὸς οὗτος ἦτο δίπτερος δεκάστυλος, ἔχων,
ὡς ἐν τῷ περὶ ναοῦ ἐσημειώθη, τρεῖς σειρὰς κί-
ωνων κατὰ τὰς στενωτέρας πλευρὰς, ἐκεῖτο δ' ἐν-
τὸς περιβόλου ἀναλόγου πρὸς τὸ μέγεθος τῆς
ἅλης ἐκτάσεώς του. Ὁ περιβόλος οὗτος μῆκος
μὲν εἶχε 204 μέτρων, πλάτος δὲ 130 κατὰ τὰς
νεωτέρας καταμετρήσεις, συμφωνοῦσας πρὸς τὰ
παρὰ Πausανίαν ἀναφερόμενα διότι παρὰ μὲν
Pausanίαν λέγεται ὅτι ἡ περίμετρος τοῦ περι-
βόλου ἦτο τεσσαρῶν περίπου Ὀλυμπιακῶν στα-
δίων, ἐκ δὲ τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ μακαρίτου
Παπαδάκη καταμετρήσεων ἀπεδείχθη ὅτι ἔχει
ἀκριβῶς 668 μέτρων περίμετρον, ἧτοι τριῶν Ὀ-
λυμπιακῶν σταδίων και τριῶν πέμπτων. Τὸ ἔ-
δαφος ἐκείνου τοῦ μέρους ἦτο κατακλινῆς πρὸς
τὸν Ἰλισόν, διὸ πρὸς ἰσοπέδωσιν αὐτοῦ ἠγέρθη
τοῖχος πρὸς τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ, τοῖχος πα-
χὺς μετ' ἀντηρίδων ἰσχυρῶν, και ἐπληρώθη τὸ
κατωφερὲς μέρος διὰ λίθων και κονίας ἀναμίξ,
οὕτως ὡς ἀπετελέσθη συμπαγὲς ἰσχυρὸν μίγμα,
ἀποτελέσαν τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ ὀκοδομήθη ὁ ναὸς
ἐκ μαρμάρου τῆς Πεντέλης.

Τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ σώζεται ἔτι ἡ ΝΑ.
γωνία μετ' ἰκανοῦ μέρους τοῦ τοίχου τῆς τε Ν.
και τῆς Α. πλευρᾶς. Ἐπὶ τῆς Ν. πλευρᾶς σώ-
ζονται 9 τῶν ἀντηρίδων τούτων, ἐπὶ δὲ τῆς Α.
13, ὧν αἱ πλείστα καταστραμμέναι ἐκτὸς δὲ
τούτων, μεγάλη ἀντηρὶς λίαν προβεβλημένη, ὡς
ἐκ τῆς συμπτώσεως τῶν τελευταίων ἀντηρίδων
τῶν δύο πλευρῶν, σχηματίζεται ἐπὶ τῆς εἰρη-
μένης γωνίας. Καὶ κατὰ τὸ δυτικὸν δὲ πέρασ
τῆς Ν. πλευρᾶς ἐφάνη ὁ περιβόλος τὰ δὲ ἴχνη
αὐτοῦ παρηκολουθήθησαν και ἐπὶ τῆς Α. πλευ-
ρᾶς, ὅπου ἐφάνησαν τινες τῶν ἀντηρίδων, πλὴν
κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος συνηροίσθησαν ἄλλοθεν
τοῦ περιβόλου και ἐπετέθησαν οἱ κατὰ τὴν νεω-
τέρων ἰσοπέδωσιν τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς πό-
λεως εὐρεθέντες λίθοι, και οὕτω πολὺ μέρος τοῦ
κτίσματος ἐκείνου εἶνε ὅλως νεώτερον, γενόμε-
νον κατ' ἀπομίμησιν τοῦ παλαιοῦ. Κατὰ τὴν Β.
πλευρᾶν ἐφαίνετο ἀρκούντως ἡ διεύθυνσις τοῦ
τοῖχου τοῦ περιβόλου, ὅστις ἐπὶ τῆς πλευ-
ρᾶς ταύτης και κατὰ τὸ Δ. ἄκρον αὐτῆς εἶχε
τὴν εἰσοδὸν τοῦ περιβόλου, δηλουμένην τὴν
σήμερον ὑπὸ τοῦ ἡμικυκλικῶ τοίχου τοῦ ἐκεῖ
πρὸ τοῦ Ἀδριανεῖου ὄρου, πλὴν ἡδη σημεῖά τινα
μόνον αὐτοῦ φαίνονται, τῶν λοιπῶν κατακαλυ-
φθέντων ὑπὸ τῆς τεμνοῦσης αὐτὰ νεωτέρας πρὸς
τοὺς παρὰ τὸν Ἰλισὸν κήπους ὁδοῦ.

Ὅλος ὁ τοῖχος τοῦ περιβόλου εἶνε ὀκοδομη-
μένος ἐκ λίθου κογχυλιάτου κατ' ἀμελῆ ἀπομί-
μησιν τοῦ ἰσοδομικοῦ τρόπου. Καὶ κατὰ μὲν

τὴν Ν. πλευρὰν φέρει ἐπὶ τῆς κάτω ὀριζοντίας γραμμῆς τῆς ἀρμογῆς ἐκάστου δόμου, ἐν οὐχὶ ἀκριβῶς τηρουμένη συμμετρικῆ θέσει, τρεῖς ἡμικυκλικὰς ὀπὰς, αἵτινες εἶνε τὰ τέμματα αὐλάκων δι' ὄλου τοῦ πάχους τοῦ λίθου, ἔτι δὲ καὶ διὰ τοῦ ὀπισθεν τούτου συμφύρματος διερχομένων, ὡς φαίνεται ἐκ μέρους τοῦ περιβόλου καταπεσόντος, χρησιμευσῶν δὲ εἰς ἐκροὴν θεβαίως τῶν ἄνωθεν ἐκεῖ που ὑπὸ τὸ τέμενος τοῦ ναοῦ συναθροισζομένων ὑδάτων. Ἴσως αὐταὶ συγκοινωνοῦσι μετὰ τῆς δεξαμενῆς ἢ τοῦ χάσματος εἰς τὸ ὅποιον μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Δευκαλίωνος ἔρρευσαν τὰ ὕδατα (διότι κατὰ Πausανίαν «Ἐνταῦθα ὅσον ἐς πῆχυν τὸ ἔδαφος διέστηκε, καὶ λέγουσι μετὰ τὴν ἐπομβρίαν τὴν ἐπὶ Δευκαλίωνος συμβᾶσαν ἀπορροῦναι ταύτη τὸ ὕδωρ . . .») καὶ τούτου τὰ ὕδατα διὰ τῶν αὐλάκων τούτων, ὁσάκις ὑπὸ τῆς βροχῆς ἐπληροῦτο, ἔρρεον πρὸς τὸν ποταμὸν. Τοιαύτας ὀπὰς φέρει καὶ ἡ Ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ περιβόλου, δύο μόνον εἰς ἕκαστον δόμον. Ἐκτὸς τῶν ὀπῶν τούτων πολλαὶ πλίνθοι τοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου φέρουσι γράμματα εἰς δῆλωσιν τῆς πρὸς ἀλλήλας θέσεως αὐτῶν κατὰ τὴν οἰκοδομὴν χρησιμεύοντα.

Ἐντὸς τοῦ αὐτῶ διαγραφέντος περιβόλου ὑπῆρχε πληθὺς ἀγαλμάτων· «ἀπὸ γὰρ πόλεως ἐκάστης εἰκὼν Ἀδριανοῦ βασιλέως ἀνάκειται», κατὰ Πausανίαν, οὗ οἱ λόγοι ἐβεβαιώθησαν ὑπὸ τῶν εὐρεθέντων ἐκεῖ πολλῶν θάβρων μετ' ἐπιγραφῶν ἀναθηματικῶν. Ἐκτὸς θεβαίως τῶν τοῦ Ἀδριανοῦ ἀνδριάντων καὶ πολλῶν ἄλλων τοιοῦτοι ἀνέκειντο, ἐν οἷς καὶ εἰκὼν χαλκῆ Ἴσοκράτους, ἣν Ἀφραεὺς, ὁ ποιητὴς αὐτοῦ υἱὸς, κατὰ Πλούταρχον, ἀνέθηκε. Καὶ ἄλλα δὲ μικρότερα ἱερὰ ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ, ὡς ὁ ναὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ῥέας καὶ τέμενος Γῆς Ὀλυμπίας.

Αὐτὸς δὲ ὁ ναὸς, τὸ «χρόνου μέγα ἀγώνισμα» κατὰ Φιλόστρατον, ἔβαινε ἐπὶ πωρίνης βάσεως κατακεκαλυμμένης ὑπὸ τοῦ μαρμαρίνου στυλοβάτου, καὶ εἶχε δέκα κίονας εἰς ἐκάστην τῶν τριῶν σειρῶν ἐκατέρως τῶν στενωτέρων πλευρῶν, ὥστε ἡ ἐξωτερικὴ σειρὰ ἐκατέρως τῶν μακροτέρων πλευρῶν εἶχεν 24, δις ἀριθμουμένου τοῦ γωνιαίου πάντοτε· ἐκτὸς δὲ τούτου ὑπῆρχον καὶ μεταξὺ τῶν παραστάδων τοῦ προδύμου τέσσαρες καὶ τοσοῦτοι μεταξὺ τῶν τοῦ ὀπισθοδόμου, ὥστε τὸ ὄλον 428, ἡ ἀφαιρουμένων τῶν κατὰ τὸν πρόδομον καὶ ὀπισθοδόμον, 420, ὡς ἀπετελεῖτο δάσος, ὡς εἶπεν, κίωνων γιγαντιαίων ἀνεχόντων τὸ θρίγλωμα τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου ναοῦ.

Οἱ κίονες οὗτοι σύγκεινται ἐκ πολλῶν σπονδύλων ἐπαλλήλων, γόμοις συνδεομένων, ὡς εἰδείξεν ἡμῖν εἰς τούτων πρὸ ἐτῶν 25 καταπεσόντων. Ἐπὶ τούτου, ἐκτάδην νῦν κειμένου, παρατηροῦμεν ὅτι ἕκαστος σπόνδυλος φέρει ἐπὶ μὲν

τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ δύο ἰσχυροῦς, πρὸς τὴν περιφέρειαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς διαμέτρου κειμένους, ἐκ σιδήρου γόμους, ἐπὶ δὲ τῆς ἄνω ἐπιφανείας δύο ὀπὰς ἀναλόγους πρὸς τοὺς εἰρημένους γόμους τῆς κατωτέρας ἐπιφανείας τοῦ ἄνωθεν κειμένου σπονδύλου, κατὰ δὲ τὸ κέντρον τῆς αὐτῆς ἄνω ἐπιφανείας ὅπῃν βαθεῖαν, ἥς ἡ τομὴ παρουσιάζει σχῆμα τετμημένης πυραμίδος μᾶλλον ἢ τετράγωνον, χρησιμεύουσαν εἰς ἄρσιν καὶ ἀνύψωσιν τῶν σπονδύλων διὰ τῶν καταλλήλων μηχανημάτων, ἐὰν πρέπη νὰ κρίνωμεν ἐκ τε τῆς θέσεως καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτῆς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὸ σήμερον γινόμενον κατὰ τὴν ἀνύψωσιν μεγάλων τεμαχίων μαρμάρων. Ἐτέρα ἐπιβεβαίωσις τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἶνε καὶ αἱ ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ κάτω ἡμίσεος μέρους τοῦ κιονοκράνου δύο τοιαῦται ἐγγὺς ἀλλήλων κατὰ τὸ κέντρον ὀπαί, αἵτινες κατεσκευάσθησαν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἀντὶ τῆς ἐπὶ τῶν λοιπῶν σπονδύλων μιᾶς τοιαύτης, καθ' ὅσον καὶ μεῖζον τὸν ὄγκον φαίνεται τὸ μέρος τοῦτο καὶ μεῖζονα ἐργασίαν καὶ λεπτοτέραν εἶχεν, ἐπειδὴ ἐπ' αὐτοῦ ἦσαν εἰργασμένοι αἱ δύο σειραὶ τῶν φύλλων τῶν περιβαλλόντων τὸν κάλαθον. Ἡ δὲ ὑπόθεσις, καθ' ἣν ἐν τῇ ὀπῇ ταύτῃ ἐνετίθετο ξύλον πρὸς καταλληλοτέραν τοποθέτησιν τοῦ σπονδύλου χρησιμεύον, ἐνταῦθα τοῦλάχιστον, εἶνε ἀκατανόητος, μὴ ὑπαρχούσης ἀντιστοίχου ὀπῆς ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ ἀνωτέρου σπονδύλου, πλὴν δὲ τούτου χρησιμεύοντων εἰς καταλληλοτάτην τοποθέτησιν καὶ συναρμογὴν τῶν προχόντων σιδηρῶν γόμων οἵτινες κωλύουσι τὴν οἰουδήποτε μεσάζοντος σώματος παρέμπτωσιν.

Οἱ κίονες εἶνε ὑψηλοὶ καὶ λαγαροὶ ὕψους 17 περίπου μέτρων ἔχοντες, στενοῦνται δὲ πρὸς τὰ ἄνω καὶ φέρουσι ἐπὶ τοῦ σώματος ῥαβδῶσεις 24. Τὸ ἐπιστόλιον, ὡς ἐκ τῶν σωζομένων τεμαχίων αὐτοῦ φαίνεται, εἶνε τριμερὲς καὶ φέρει κάτωθεν κατὰ μῆκος, ὡς διάκοσμον, ἐπὶ τῆς μεσαίας δοκοῦ ἐπιμήκη ἐγγλυφὴν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον σχεδὸν διήκουσαν, ἥτις καθιστᾷ δυσδιάκριτον τὴν εἰς τρία διαίρεσιν τοῦ ὄλου. Τὸ ἐπιστόλιον παρουσιάζει ἰδιοτροπίαν τινὰ ἀνήκουσαν εἰς τοὺς χρόνους καθ' οὓς ὁ ναὸς ἀπετελέσθη· ἥτοι τοῦ μὲν ἐπιστολίου τῆς πρώτης περιζῆ τοῦ ναοῦ σειρᾶς τῶν κίωνων ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια εἶνε διηρημένη, ὡς ἐν τε τῷ Κορινθιακῷ καὶ Ἰωνικῷ ῥυθμῷ εἴθισται, εἰς τρεῖς ταινίας ἐπαλλήλους, τῆς αὐτῆς δὲ σειρᾶς ἡ ἔσω ἐπιφάνεια καὶ ἡ ἔσω καὶ ἔξω τῆς δευτέρας σειρᾶς παραδόξως δύο μόνον ταινιώδεις ὑποδιαίρεσεις φέρει, ὡς ἐκ τοῦ ὁποῦ καὶ τὸ ἐπιστόλιον ταπεινότερον τοῦ τῆς ἐξωτερικῆς γίνεσθαι.

Ὁ ναὸς, ἕνεκα τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, ἀνάγκη νὰ ὑποτεθῆ ὑπαιθρος, διὸ περιελάμβανε καὶ ἐσωτερικὴν ἥτοι ἐντὸς τοῦ σηκοῦ στοᾶν (διστε-

γίαν). Τῆς ἐσωτερικῆς στοᾶς οἱ κίονες θὰ ἦσαν μακροτέρων διαστάσεων, ἐξ οὗ δικαιολογοῦνται αἱ ἐκεῖ εὐρεθεῖσαι βάσεις κίωνων μικροτέρων πολὺ ἀπέναντι τῶν ἔξωθεν τὸν ναὸν περιβαλλόντων. Τὰ δὲ κατὰ τὴν λοιπὴν διάθεσιν αὐτοῦ τὴν ἐσωτερικὴν δὲν δυνάμεθα, ἕνεκα τῆς παντάλοῦς ἐρημώσεως ἣν ὑπέστη, νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τῶν σωζομένων ἐρειπίων. Ἄλλ' ἐάν τι καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὸν Παρθενῶνα συγκρίσεως αὐτοῦ δύναιται τις νὰ συμπεράνη, εἶχεν ἀναμφιβόλως ὡς ὀπισθοδόμον ἰδιαίτερον δωμάτιον, ἐνθα τὰ κειμήλια καὶ τὰ τοῦ ναοῦ σκεῦῃ ἐτηροῦντο· κειμήλια δὲ ἐπίχρυσα θὰ ἔφρασσον τοὺς κίονας τοῦ προναοῦ καὶ τῆς πρὸ τοῦ ὀπισθοδόμου στοᾶς, τὰ ἀετώματα θὰ ἦσαν πλήρη ἀγαλμάτων καὶ ἐν γένει ὁ καθόλου διάκοσμος αὐτοῦ θὰ ἦτο ἀνάλογος τοῦ μεγέθους τοῦ κτιρίου καὶ τοῦ ὕψους τῆς ιδέας τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κτιρίου τούτου ἔχομεν μαρτυρίαν, ὅτι ἀπὸ τοῦ 17 ἤδη π. Χ. αἰῶνος εἶχεν οἰκοδομηθῆ εἰς Δία τὸν Ὀλύμπιον ἐν Ἀθήναις ναός: «Τοῦ δὲ Ὀλυμπίου Διὸς, Δευκαλίωνα οἰκοδομησάμενος λέγουσι τὸ ἀρχαῖον ἱερὸν», λέγει ὁ Πausανίας· ἂν ὅμως εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ἐν ἣ τὸ Ὀλύμπιον κεῖται ὠκοδόμησεν ὁ Δευκαλίων τὸν ναὸν ἢ ἀλλαχοῦ τῆς πόλεως, ἀδελφὸν μόνον δὲ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πausανίου, ὅτι εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἐν Ἀθήναις οἰκίσεως τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, οἱ Ἀθηναῖοι ἐδείκνυσαν τούτου «τάφρον τοῦ ναοῦ τοῦ νῦν οὐ πολὺ ἀφαστηκότα», δύναιται τις, ἂν καὶ οὐχὶ μετὰ βεβαιότητος πάλιν, νὰ ἐξαγάγῃ ὅτι ἐκεῖ που ἔκειτο ὁ ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος ἱδρυθεὶς ναός. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο κατ' ὀλίγον κατέρρευσε καὶ ἔφανίσθη. Ἐκτοτε δὲ μόλις ὁ Πεισίστρατος (530 π. Χ.) ἐμνήσθη καὶ τοῦ Θεοῦ τούτου καὶ ἀπεράσισε νὰ οἰκοδομηθῆ εἰς αὐτὸν ναὸν· διὸ ἀνέθεσε τὸ ἔργον εἰς τέσσαρας ἀρχιτέκτονας, Ἀντιστάτην, Κάλλαισχρον, Ἀντιμαχίδην καὶ Παρίνον, οἵτινες ἐσχεδίασαν τὸν ναὸν κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα Δωρικὸν ῥυθμόν. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ φίλος οὗτος τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων τύραννος, ἀποθανὼν κατέλιπε τὸ ἔργον ἡμιτελές, μόλις ἴσως προλαβὼν νὰ καταθέσῃ τὰ θεμέλια αὐτοῦ, διότι οὐδ' ἔχνος τῆς παλαιᾶς ταύτης κατασκευῆς διεσώθη. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐξηκολούθησαν τὸ ἔργον οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἰππαρχος καὶ Ἰππίας, ἀλλὰ καὶ οὗτοι δὲν ἔδυνήθησαν νὰ ἀποπερατώσωσιν αὐτό.

Μετὰ τὸν Πεισίστρατον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τὸ ἔργον ἐλησημονήθη παρεμπροσθέντων τῶν Μηδικῶν πολέμων, καθ' οὓς τὸ ἤδη οἰκοδομηθὲν μέρος φαίνεται ὅτι δὲν ὑπέστη μεγάλην βλάβην· διότι, τὰ κατ' αὐτό, ἂν καὶ ἡμιτελές, μετ' ἐκλήξεως ἀναφέρουσι συγγραφεῖς ὑπὲρ τὴν 1 1/2

ἑκατονταετηρίδα μετὰ τοὺς ἐνδόξους ἐκείνους πολέμους ἐπισκεφθέντες αὐτό. Ἦλθον οἱ χρόνοι τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης καὶ ἐν γένει τῆς δόξης τῶν Ἀθηνῶν, ἔκτισεν ὁ Κίμων τὸ Θεσεῖον, τὴν Ποικίλην, ὁ Περικλῆς τὸν Παρθενῶνα, τὰ Προπύλαια, τὸ Ὀδεῖον, τόσα ἄλλα λαμπρὰ τῆς τέχνης ἔργα ἀνεφάνησαν, ἀλλὰ τὸ Ὀλύμπιον ἔκειτο ἐν θεμελίωσι τεθαμμένον, τὸ μὲν διότι, κατὰ τὴν ιδέαν νεωτέρου ἀρχαιολόγου, οὐδεὶς ἤθελε νὰ ἀποτελέσῃ ἔργον ὑπὸ τοῦ τυράννου ἐκείνου καταβληθὲν, τὸ δὲ, ὅπερ καὶ ἰσχυρότερον νομίζομεν, διότι αὐτὸς ὁ Περικλῆς ὁ τοσοῦτον τὴν τέχνην ἐμψύχωσας, εἶχε φαίνεται τὸν δικαιοτάτον διὰ τοιοῦτον πνεῦμα ἐγωῖσμόν νὰ θεωρῆ προσβλητικὸν διὰ τὸν ἐξοχὸν ἐπὶ γονιμότητι εἰς ἀνάδειξιν ἔργων νέων, συμβαδιζόντων τῇ προόδῳ τῆς ἐποχῆς, ναῦν του, τὸ ἀποπερατοῦν ἔργα ὑπ' ἄλλων ἐν ἄλλοις θεμελιωθέντα χρόνοις.

Ἐπῆλθον οἱ ἐσωτερικοὶ τῆς Ἑλλάδος κλυδωνισμοί, ὧν ἐπακολούθημα μοιραῖον ἢ τῶν ὑψιμετώπων Ἀθηνῶν ταπεινώσεις, μεθ' ἣν ἡ τέχνη, ἂν καὶ ἐξῆ ἔτι καὶ ἀνέλαμπε τῆδε ἀκαίεσε, δὲν εἶχε πλέον τὴν ἀνθηρότητα ἐκείνην τὴν παλαιάν· καὶ εἰδείξε μὲν αὐτὴ διὰ πολλῶν ἀριστοτεχνημάτων σημεῖα ζωῆς, πλὴν μάτην προσεπάθει νὰ ἀνακτήσῃ τὴν παλαιάν τῆς δόξης· τὰ ἔργα αὐτῆς κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο περιωρίσθησαν, κατέβησαν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ βαθμοῦ, ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς εἶπεν, εἰς τὸν ἀνεβίβασεν αὐτὰ ὁ Φειδίας καὶ ἡ λοιπὴ τῶν τεχνιτῶν χορεία, εἰς τὴν γῆν, ἀπὸ θεῶν ἐγένοντο ἀνθρώπινα πλέον. Σὺν τῷ ὑποβίβασμῳ τούτῳ τῆς τέχνης ἐξέλιπε καὶ ὁ ὑπὲρ τῶν μεγαλοεργημάτων ἐνθουσιασμός, ὁ ὑποτρεφόμενος πρότερον διὰ τῆς εἰς τοιαῦτα ἔργα ἀφειδοῦς δαπάνης τοῦ πλοῦτος τῶν πόλεων, αἵτινες ἐξαντληθεῖσαι κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐμφυλίων σπαργμῶν, δὲν ἦσαν πλέον εἰς κατάστασιν νὰ θεαπεύσωσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὰς τέχνας καὶ ὑποβοηθήσωσιν εἰς παραγωγὴν ἔργων, οἷα πρὸ τούτου ἀνεδείχθησαν. Αὕτη εἶνε κυρίως ἡ αἰτία τῆς μὴ ἀποπερατώσεως ἔργου πόρων μεγάλων χρῆζοντος, οἷοι σπανίως φαίνεται εὐρίσκοντο πλέον παρὰ τῷ ἐξαντληθέντι λαῷ τῆς Ἑλλάδος. Βασιλεῖς μόνον τινὲς ἔτρεφον ἐν ταῖς αὐλαῖς αὐτῶν τὰς τέχνας, αἵτινες καὶ δουλικῶς ἀνεπτύσσοντο πλέον, καὶ ξένοι κατακτηταὶ ἐφάνησαν πρωταγωνιστοῦντες ἐν τῇ πρὸς τὰς τέχνας ἀγάπῃ καὶ τῇ πρὸς τὴν Ἑλλάδα γενναιοδωρῆ αὐτῶν, εἰς ἣν πολλὰ τῶν κατὰ τὴν πατρίδα ἡμῶν ἔργων ὀφείλονται. Τοιοῦτοί τινες, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἀνέλαβον καὶ ἔφερον εἰς πέρας καὶ τὸ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος ἔργον.

Πρῶτος ταράξας τὸν μακροχρόνιον ὕπνον τοῦ οἰκοδομήματος τούτου εἶνε ὁ τῆς Συρίας βασιλεὺς Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς περὶ τὸ 174 π. Χ.

Ἡ Γιουσέππα ἠσπάσθη τὸν υἱὸν τῆς καὶ κλαίονσα εἰσῆλθεν εἰς τὴν καλύβην. Γονατίσασα δὲ πρὸ τῆς εἰκόνης τῆς Παναγίας ἐδέθη μετὰ κατανώξεως.

Ὁ Φαλκόνε ἐβάδισε διακόσια περίπου βήματα διὰ τῆς ἀτραποῦ καὶ ἔστη ἔμπροσθεν μικρᾶς φάρμαγγος, εἰς ἣν κατῆλθεν. Ἐκτύπησε τὴν γῆν διὰ τῆς ἀντηρίδος τοῦ ὄπλου, καὶ εὐρὼν αὐτὴν μαλακῆν καὶ εὐκόλως δυναμένην νὰ σκαφῆ, ἔκρινε τὸ μέρος πρόσφορον εἰς τὸν σκοπὸν του.

«Φορτουνατο, πῆγαινε ἐκεῖ εἰς τὴν μεγάλην πέτραν.»

Τὸ παιδίον ἔκαμε ὡς διατάχθη· εἶτα ἐγονάτισε. «Εἰπέ τὰς προσευχάς σου.

— Πατέρα μου! πατέρα μου! μὴ με σκοτώσης.

— Εἰπέ τὰς προσευχάς σου!» ἐπανέλαβεν ὁ Ματαῖο διὰ φοβερᾶς φωνῆς.

Τὸ παιδίον, διακοπτόμενον ὑπὸ λυγμῶν, ἐφέλλισε τὸ *Πάτερ ἡμῶν* καὶ τὸ *Πιστεῖω* ὁ πατήρ διὰ φωνῆς ἐντόνου, ἐπέλεγεν *Ἀμήν!* εἰς ἐκάστην προσευχὴν.

«Αὐταὶ εἶναι ὅλαι αἱ προσευχαὶ ὅπου ζεῖσαι; — Πατέρα, ζεῖρω ἀκόμη τὸ Θεοδόκε Παρθένε καὶ τὴν λιτανεῖαν ὅπου μ' ἔμαθεν ἡ θεῖα μου.

— Εἶναι πολὺ ἐκτεταμένη, ἀλλὰ δὲν πειράζει.»

Τὸ παιδίον ἐπέρανε τὴν λιτανεῖαν διὰ φωνῆς ἐκλιπούσης.

«Ἐτελείωσες;

— ὦ πάτερ μου! χάριν! συγχώρησέ με! Δὲν θὰ τὸ ξανακάμω! θὰ παρακαλέσω τόσον πολὺ τὸν θεῖόν μου τὸν δεκανέα, ὥστε θὰ δώσουν χάριν εἰς τὸν Γιαννέτον!»

Ἐν τῷ ἐξηκολούθει νὰ ὀμιλῆ, ὁ Ματαῖο ἐγέμισε τὸ ὄπλον του καὶ τὸν ἐσκόπευσε, λέγων· «Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ συγχώρησῃ!» Τὸ παιδίον δι' ἀπελπιστικοῦ κινήματος προσεπάθησε νὰ ἐγερθῆ καὶ νὰ πῆσῃ εἰς τὰ γόνατα τοῦ πατρὸς του· ἀλλὰ δὲν ἐπόρθησεν. Ὁ Ματαῖο ἐπυροβόλησε καὶ ὁ Φορτουνατος ἔπεσεν ἄπνους.

Χωρὶς οὐδὲ βλέμμα νὰ ρίψῃ ἐπὶ τοῦ πτώματος, ὁ Ματαῖο ἐπέστρεψε εἰς τὴν οἰκίαν του νὰ λάβῃ πτόνον καὶ ἀξίνην, ὅπως ἀνοίξῃ τὸν τάφον τοῦ υἱοῦ του. Μόλις εἶχε προχωρήσει βήματά τινα, καὶ συνήτησε τὴν Γιουσέππαν, ἥτις προσέτρεξε κατατεθερωμένη, μόλις ἤκουσε τὸν πυροβολισμόν.

«Τί ἔκαμες; ἀνεκραύγασεν.

— Δικαιοσύνην.

— Ποῦ εἶναι;

— Εἰς τὸ βῆμα. Ὑπάγω νὰ τον θάψω. Ἀπέθανε χριστιανικά. Θά του κάμω μνημόσυνον διὰ τὴν ψυχὴν του.

Νὰ εἰπῆτε εἰς τὸν γαμβρόν μου Τιόδωρο Βιάγγι νὰ ἔλθῃ νὰ καθίσῃ μαζί μας.»

[Prosper Mérimée.]

**Π

ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΛΟΥΤΡΟΝ

Ἐκ τῶν τοῦ Σκ. Δ. Βυζαντίου.

Τὸ λουτρόν εἶνε τόσον συνδεδεμένον πρὸς τὸν τουρκικὸν βίον, ὥστε καταντᾷ παρά τοῖς Τούρκοις ἐκ τῶν ὠνού ἄνευ. Ἡ ἀνάγκη τοῦ λουτροῦ δὲν εἶνε φυσικῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ θεοσκευτικῶς ἀπαραίτητος διὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς, δογματίζοντας ὅτι τὸ λούσιμον τοῦ σώματος ἐξαλείφει τὰ ἀμαρτήματα τῆς ψυχῆς. Ὅθεν καὶ πᾶσα πλουσία, οὐ μόνον Ὀθωμανοῦ, ἀλλὰ καὶ Γραικοῦ καὶ Ἀρμενίου οἰκία ἔχει καὶ τὸ λουτρόν της, πάντοτε λιθόκτιστον καὶ μαρμαρίνον, καὶ ταυτὴ ξυλίνη. Περὶ τῶν τουρκικῶν λουτρῶν ἐγράφησαν τσαυτὰ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων, ὥστε τὸ ἀπλούστερον καὶ συνηθέστερον τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ παρακολουθημάτων τοῦ καθημέραν βίου, τὸ λούσιμον, κατήντησε ζήτημα: βλάπτει ἢ ὠφελεῖ; εἶνε ἢ δὲν εἶν' ἄφρευκτον; Ἄφρευκτον καὶ ὠφέλιμον τὸ θεωρεῖ καὶ ὡς τοιοῦτο τὸ μεταχειρίζεται ὁ Τούρκος καὶ τουρκομερίτης· βλαπτικὸν ἢ ἀδιάφορον τὸ νομίζει ὁ Εὐρωπαῖος. Τὴν μέσσην τέμνοντες, ὡς ἐν ἄπασι, νομίζομεν ὅτι δὲν σφαλόμεθα, ἐάν, ἀναγνωρίζοντες καὶ λόγῳ ὑγιεινῆς καὶ λόγῳ εὐχαριστήσεως καὶ λόγῳ καθαρότητος τὸ χρήσιμον τοῦ τουρκικοῦ ἢ θερμοῦ λουτροῦ, κακίζομεν τὴν κατὰ πᾶσαν ἐβδομάδα χρῆσιν καὶ τὴν ἐπὶ δώδεκα συνεχεῖς ὥρας ἐν αὐτῷ διαμονήν, ἣν συνηθίζουσιν αἱ ἐκεῖ γυναῖκες.

Ἡ λέσχη, ὁ συνηθὴς τόπος τῆς ἐνταμώσεως, τὸ κοινὸν rendez-vous τῶν Τούρκων εἶνε ὁ Καχθε-χανές· τῶν δὲ γυναικῶν; τὸ λουτρόν, τὸ ὁποῖον γίνεσθαι, χρεωστικῶς μὲν κατὰ παρασκευὴν, πολλάκις δὲ καὶ δις τῆς ἐβδομάδος τὸ κέντρον τῶν γυναικείων ἐκστρατειῶν. Ἐκεῖ ἡ Ὀθωμανὴ θὰ ἐνταμώσῃ τὴν φίλην της, ἐκεῖ θὰ μάθῃ τὰ τῆς γειτονίας cancanis, ἐκεῖ θὰ ἐπιδείξῃ τὰ τζεζακέρια της. Ὡστε δι' αὐτὰς τὸ λουτρόν εἶνε προσέτι καὶ τόπος διασκεδάσεως, καὶ μάλιστα ὅταν ἦνε πρόσκλησις γάμου. Διότι ἐκεῖ χορεύουσιν ἢ βλέπousι καὶ ἀκούousι χορευούσας καὶ ἀδούσας ἄλλας. Ὅθεν ἡ εἰς λουτρόν ἐκδρομὴ εἶνε παρὰ ταῖς κυρίας, καὶ ἰδίως ταῖς Ἀρμενίαις, ὑπόθεσις σπουδαία, περισπασμός, ἀσχαλία. Δι' αὐτὰ ἐτοιμάζονται ἀφ' ἐσπέρας τὰ ὀρεκτικώτερα ἐδέσματα, τὰ ἐκλεκτότερα ὀπωρικά· γίνονται προσαλήσεις· ἀπορροῶνται τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ κοσμήματα. Αἱ δὲ πενήμονες ἰδίως ἐκεῖ πλύνousι καὶ τὰ ἐνδύματά των, καὶ μάλιστα τὸ θέρος, ὅτε ἦνε σπάνιον τὸ ὕδωρ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Τὰς σικηνάς τοῦ τουρκικοῦ γυναικείου λουτροῦ μόνη ἡ Lady Montague καὶ εἶδε καὶ περιέγραψεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐξ ἀνοῆς καὶ ἐξ εἰκασίας μόνον.

Ἡ συνηθὴς θερμοκρασία λουτροῦ τουρκικοῦ,

καλῶς διατηρουμένου, εἶνε 38° R, ὥστε Εὐρωπαῖος, καὶ μάλιστα κράσεως αἱματώδους καὶ σπριγγῶν, εἶν' ἀδύνατον νὰ μείνῃ πέντε μόνον λεπτά ἐν τῷ ἐσωτέρῳ διαιτήματι (caldarium ἢ Cella caldaria, τῷ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεγέους καλούμενο Ζεστῷ) τουρκικοῦ λουτροῦ, ὅπου ὁμοῦ διαμερῶσιν πολλάκις, καὶ μάλιστα τὸν χειμῶνα, αἱ πρυφεραὶ χανούμισσαι, καθὼς καὶ αἱ τουρκομερίτισσαι ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Τὸ λουτρόν, καὶ μάλιστα τὸ μετ' αὐτοῦ συνυπακούον τριψιμον, ἢ μᾶλλον ζύμμαμα (massage), συντελεῖ πρὸς θεραπείαν τῶν ρευματισμῶν καὶ τῶν ἐξανθημάτων τῆς ἐπιδερμίδος, διατηρεῖ τὴν ἐλαστικότητά των μυῶνων, εὐκολύνει τὰς λειτουργίας τῆς γαστρὸς κλπ. Ἀλλ' ἐπίσης διατίθει τὸ σῶμα πρὸς τὰ κρυολογήματα, καὶ μάλιστα εἰς τὸ εὐμετάβλητον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κλίμα συντελεῖ πρὸς τὰς ἐξαμβλώσεις καὶ καθιστᾷ πρόωρος τὸ σῶμα χαλαρώτερον τοῦ δέοντος.

Ἐπάρχουσι δὲ καὶ λουτρά διὰ τοὺς πτωχοὺς, ὅπου λούονται δωρεάν· καὶ βλέπεισ πολλὰκις ρυπαρότατον τινα Λερβίσην, εἰσερχόμενον ἀταράχως εἰς τὸ λουτρόν, καὶ μετὰ τὸ σύνθηες *Χαὸ!* ἀναβαίνοντα τὴν περιτρέχουσαν τὸ ἀποδυτήριον ἐξέδραν, νὰ ἐκβάλῃ τὰ βράκη του καὶ νὰ τ' ἀποθέσῃ πλησίον τῶν ἐνδυμάτων πλουσίου τινὸς Ἐφέντη, καὶ ἀφ' οὗ λουσθῆ καὶ καθαρισθῆ, νὰ ἀναχωρήσῃ, χαιρετῶν μετὰ πολλῆς εὐθυμίας δεξιά καὶ ἀριστερά, χωρὶς οὐτε νὰ προσβλέψῃ καὶ εἰς τοῦ βαλανέως τὴν ἐμβολήν.

Σημειώτεον δὲ ἐπὶ πᾶσιν, ὅτι αἱ αὐταὶ λέξεις, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα σήμερον ἐν τῷ βαλανείῳ, ἦσαν ἐν χρήσει καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Πτωχοπροδρομοῦ:

Ὁ μὲν προτίσσει, Τρίψε με καὶ τάρασσε τὸ σῆμα· ὁ δ' ἄλλος πάλιν, Γέμισε, παράγυσέ μ', αἱ ἔργω.

Τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον εἶχεν εικοσιτέσσαρα λουτρά, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ἦσαν μεγαλοπρεπέστατα καὶ στολισμένα μετὰ πλῆθος εἰκόνων καὶ ἀνδριάντων. Ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου ἠριθμοῦντο ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀκτώ μεγάλα δημόσια λουτρά (θέρμα) καὶ 153 ἰδιωτικά. Ἐπὶ Γυλλίου ἦσαν ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν δημόσια λουτρά, ἐξ ὧν τὰ πενήντα διπλᾶ (μέρος δηλονότι διὰ τοὺς ἄνδρας, καὶ μέρος διὰ τὰς γυναῖκας) καὶ μέγιστα. Ὁ Chevalier ἐμέτρησε περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος 130, καὶ ἄλλοι 300. Συμπεριλαμβανομένων τῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν, εἶνε ὑπὲρ τὰ χίλια, διότι, ὡς προείπομεν, ἑκάστη οὐ μόνον Τούρκου, ἀλλὰ καὶ Γραικοῦ καὶ Ἀρμενίου ὀπωσοῦν εὐκαταστάτου οἰκία ἔχει καὶ τὸ λουτρόν της.

1. Τὴν ἀφριμένην σαπωνάδα, ἀφ' οὗ καὶ ῥῆμα σαμπατίζω.

2. Περιέχουσε λέγομεν σήμερον.

εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ διακόσμησιν τοῦ ὁποίου οἱ ἰδιοκτῆται ἐπιδείκνυνται ὄλην αὐτῶν τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ φιλοκαλίαν.

ΛΑΗΘΕΙΑΙ

*. Πᾶσα μεγάλη εὐτυχία ἐγκρύπτει ἐν αὐτῇ εἰδός τι μυστικῆς πικρίας. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ παραπονόμεθα διὰ τοῦτο πρέπει μᾶλλον νὰ ἐγνωμονώμεν ὅτι ἡ λύπη ἔσπερξε νὰ μοιράσῃ μετὰ τῆς χαρᾶς.

*. Οἱ ἄνδρες συγκεφαλιούντες τὸ πᾶν, βλέπousι μόνον τὸ σύνολον τῆς ἐνδιαφερούσης αὐτοῦς ὑποθέσεως, μόναι δὲ αἱ γυναῖκες ἐκτιμῶσι κατ' ἀξίαν καὶ τὰ καθέκαστα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

~ ~ ~ Ἐπειδὴ ἡ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου, ἡ γεννησομένη τῇ 27 Ἰουλίου (π. χρον.) τοῦ παρόντος ἔτους, ἔσται γενικὴ εἰς τὰς χώρας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἰδίως δὲ εἰς τὰς δυτικὰς τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν, αἱ σιδηροδρομικαὶ ἐταιρίαι τῆς Ἀμερικῆς ἐνώσεως προσέκηρξαν ὅτι προσφέρουσι μεγάλας εὐκολίας καὶ ἐλαττώσεις τῶν τιμῶν τῶν εἰσιτηρίων οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς ἐπιστήμονας τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μεταβῶσι πρὸς παρατήρησιν τοῦ φαινομένου, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα περιέργον. Μέσον καινοφανὲς ἀλλὰ καὶ πρακτικόν, δι' οὗ ὡς θεάματα κανονίζονται τὰ φυσικὰ φαινόμενα.

~ ~ ~ Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχousι τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια ὄρνιθων, ὧν ἑκάστη ἔχει κατὰ μέσον ὄρον ἀξίαν 2 φρ. καὶ ἡμίσεος, οὕτω δὲ παριστώσιν ἐν συνόλῳ κεφάλαιον ἑκατὸν ἑκατομμυρίων φράγκων. Αἱ ὄρνιθες αὐταὶ τίκτουςιν ἑκατὸν ἑκατομμύρια νεοσσῶν, ὧν τὰ μὲν ἐννέα δέκατα εἰσὶ προσωρισμένα διὰ τὴν κατανάλωσιν, τὰ δ' ὅπολοιπόμενα δέκα ἑκατομμύρια εἰς ἀντικατάστασιν τῶν διὰ γῆρας θυσιαζομένων ἀλεκτῶρων. Ὑπολογιζομένης κατὰ μέσον ὄρον τῆς παραγωγῆς τῶν ὠν ἑκάστης ὄρνιθος εἰς 100, πωλουμένων κατὰ μέσον ὄρον πρὸς 6 λεπτά, ἐξάγομεν τὸ πᾶν 240 ἑκατομμυρίων φράγκων. Τέλος προστιθέντες τὰ διάφορα εἰσοδήματα, ἄτινα ἀπολαμβάνουσιν οἱ Γάλλοι μόνον ἐκ τῶν ὄρνιθων, εὐρίσκομεν τὸ ἀρκούντως σημαντικὸν ἄθροισμα 400 ἑκατομμυρίων φράγκων.

~ ~ ~ Ἐσχάτως ἐγένοντο ἐν Ἀγγλίᾳ πειράματα σφραγῆς ζώων ἐν κρεωπωλείοις διὰ δυναμίτιδος. Ἐλαχίστη ταύτης δόσις εἰς φυσίγγιον τίθεται καὶ συγκατείνεται ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ ζώου. Ἐκρήγνυται δὲ διὰ καψύλλου ἐκ κροτητικοῦ ἄλατος συγκοινωνοῦντος μετ' ἠλεκτρικῆς στήλης ἢ ἀτρακτίου τοῦ Rhumkorff· πιεζομένου ἐνὸς κομβίου, ὁ ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ μεταδίδει τὸ πῦρ εἰς τὸ καψύλλιον, ἐκπυρσοκροτᾷ ἡ δυναμίτις καὶ εἰς ὀλιγώτερον χρόνον τοῦ χρειασθέντος πρὸς ἀνάγκωσιν τῶν ὀλίγων τούτων

γραμμῶν ὁ βοῦς πίπτει ὡς κεραυνόπληκτος. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου τούτου εἶδους νάρκης πρὸς καταστροφὴν ζώων εἰδῶν εἶναι εὐχερестаτή, ἀκίνδυνος καὶ βεβαίου ἀποτελέσματος, πρὸ πάντων δὲ κέκτηται τὸ πλεονέκτημα ὅτι λυτρῶναι τὸ ζῶον ἀπὸ μαρτυρίου, παρατεταμένου πολυλάκις καὶ ἐπωδύου.

Ἦν ἔσχατως ἐφόρησεν ὁ ἐν τῷ ζωολογικῷ κήπῳ τοῦ Λονδίνου ἵπποπόταμος, ἐπὴλθεν ἡ ἰδέα εἰς τινα ἐταιρίαν φυσιοδιφῶν, νὰ γευθῶσι τὸ κρέας αὐτοῦ. Ἄν καὶ τὸ ζῶον ἦτο γεγηρακὸς, τὸ κρέας ὅμως αὐτοῦ, ψητὸν καὶ βραστὸν, ἐφάνη ἐξαισιον· ἰδίως δὲ ὁ πούς βεβαιούσιν ὅτι δὲν θὰ δυσηρέσται τοὺς ἀπαιτητικωτέρους γαστρονόμους.

Τῷ 1871 ἡ διὰ τὰ σχολεῖα δαπάνη ἀνῆλθεν ἐν ταῖς Ἠνωμέναις πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς εἰς 320 ἑκατομμύρια φράγκων. Τῷ 1873 τὸ ποσὸν τοῦτο ἠῤῥησε τεραστίως, ἀνελθὼν εἰς 450 ἑκατομμ. φρ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν παιδῶν, ἀπὸ ἡλικίας ἕξ μέχρι δεκαῆς ἐτῶν, ὑπολογίζεται εἰς δέκα περίπου ἑκατομμύρια, ἔπεται ὅτι διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ἐκάστου τούτων δαπανῶνται ἐτησίως τεσσαράκοντα πέντε φράγκα. Καὶ τὸ ποσὸν τοῦτο ὑπελογίσθη κατὰ μέσον ὄρον, διότι ἡ πολιτεία τῆς Μασσαχουσέτης ἀφιεροῦ ἐτησίως ἑκατὸν φράγκα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ἐκάστου παιδός.

Ἡ κατανάλωσις τῶν πνευματωδῶν ποτῶν ἐν Λονδίῳ εἶναι τοσαύτη, ὥστε ἀνέρχεται εἰς τὸ τεράστιον ποσὸν ὀγδοήκοντα ἑκατομμυρίων λιτρῶν, εἴτε τεσσάρων δυσεκατομμυρίων μικρῶν ποτηρίων ἐτησίως. Ὑπελόγησαν δὲ ὅτι τοιαύτη ποσότης εἶναι ἴση πρὸς ποταμὸν ἔχοντα μῆκος μὲν ἐννέα χιλιόμετρον, πλάτος τεσσαράκοντα μέτρων καὶ τριῶν καὶ ἡμίσεος μέτρων βάθος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Λονδίον ἔχει τρία ἑκατομμύρια κατοίκων, ἔπεται ὅτι εἰς ἕκαστον ἄτομον ἀναλογεῖ ἐτησίως κατὰ μέσον ὄρον κατανάλωσις εἰκοσιῆς λιτρῶν πνευματωδῶν ποτῶν μόνον, ἐκτὸς τῶν ἄλλων.

Βεβαιούται, γράφει ὁ Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς, περὶ τοῦ στρατηγοῦ Canrobert, ὅστις ἀπεστάλη εἰς Ῥώμην μετὰ συνοδίας ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ τὸ ἔθνος του εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, ὅτι εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν ἐπεσκέφθη τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ παραδώσας πρὸς αὐτὸν 17,000 φράγκα, εἶπε:— «Μοὶ παρεχωρήσατε 30,000 φράγκα διὰ τὰ ἐξοδά μου, ἀλλὰ μόνον 13,000 ἐδαπάνησα, ὥστε ἰδοὺ τὰ ἐπίλοιπα!» Ὁ ὑπουργὸς ἠρνήθη νὰ λάβῃ τὰ χρήματα εἰπὼν, ὅτι τὸ ποσὸν ἐκεῖνο εἶχε παρεχωρηθῆ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον καὶ προσέτι, δὲν ὑπῆρχε νόμος ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ τὰ δεχθῆ.— «Ἄν ἦναι λοιπὸν ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ γείνη κλοπὴ», ἀπε-

κρίθη ὁ Canrobert, — «προτιμῶ ἄλλος τις νὰ ἦναι ὁ κλέπτης. Λάβετε τὰ χρήματα καὶ δότε μοι ἀπόδειξιν!»

Ἐξεύρετε τὴν ἀξίαν τῆς ἀτμομηχανῆς μεγάλου πολεμικοῦ πλοίου; Αἱ μηχαναὶ καὶ οἱ λέβητες τοῦ μεγάλου ἀγγλικοῦ θωρηκτοῦ «Νόρδαμπτον» ἐκόστισαν φράγκα 2,387,500, αἱ τοῦ «Ἀγαμέμνωνος» 2,250,000 καὶ αἱ τοῦ «Ἀδαμάστου» 3,000,000.

Ἐκ τοῦ «Παρνασσῶ» ἀποσπῶ τὰ ἐπιμέμνα: Ἐν Μασσαλίᾳ ἐφηρμόσθη νέα τις ἐφεύρεσις σκοποῦσα τὴν πρόληψιν τῶν γινομένων συγκρούσεων τῶν ἀμαξοστοιχιῶν. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη συνίσταται εἰς τὴν τοποθέτησιν ἐν τοῖς σιδηροδρομικοῖς σταθμοῖς μεγάλων ἠλεκτρικῶν κατόπτρων, ἅτινα θέλουσι δεικνύει τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀμαξοστοιχιῶν. Εἰδικὸς ὑπάλληλος ἐν ἐκάστῳ σταθμῷ παρατηρεῖ ἀκριβῶς ποῖαν διεύθυνσιν λαμβάνει ἡ πρὸ αὐτοῦ διερχομένη ἀμαξοστοιχία καὶ κατ' αὐτὴν διεύθυνσιν τὸ κατόπτρον.— Ἐν Λονδίῳ ἐγένοντο πειράματα ὅπως οἱ φανοὶ τοῦ φωταερίου τῆς πόλεως ἀνάπτωνται συγχρόνως δι' ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. — Ἐν Βουφάλλῳ τῆς Ἀμερικῆς ἐγένοντο πειράματα θερμάνσεως ὕλης τῆς πόλεως δι' ἀτμοῦ, διοχετευομένου διὰ τῶν ὁδῶν εἰς τὰς οἰκίας· πενήκοντα καὶ μία οἰκοδομαὶ, ἐν αἷς καὶ μέγιστον ἐκπαιδευτήριον, ἐθερμάνθησαν οὕτως ἄριστα. — Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐφαρμόζεται ἀπὸ τινος μετ' ἐπιτάσεως τὸ σύστημα ἐδάφους ἐν οἰκίαις καὶ καταστήμασιν ἐκ γουταπέρκας. Πρὸ πάντων λίαν ὠφέλιμον εὐρέθη τοῦτο ἐν τοῖς ἵπποστασίαις, διότι προφυλάττει τὴν ὑγίαν τῶν ἵππων καὶ δὲν ἐπιφέρει πλιγὰς ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῶν, ὅταν κατακλίνωνται, ὡς συμβαίνει ἐπὶ τοῦ ξυλίνου ἢ γηίνου ἐδάφους. Ἐν ταῖς οἰκίαις ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἐκ γουταπέρκας ἔδαφος καθιστᾷ περιττὸν τὸν τάπητα, θερμαίνει τὸ δωμάτιον ὡς ἐκεῖνος, διατηρεῖ τὴν καθαριότητα, δι' ἀπλοῦ βεβρεγμένου πανίου καθαρίζεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ τέλος στοιχίζει ὀλιγώτερον ἢ πᾶν ἄλλο ἔδαφος. Ἐννοεῖται δ' ὅτι ἡ πολυτέλεια ποικίλει κατὰ διαφόρους τρόπους τὴν γουταπέρκαν.

Μικρὸν κοράσιον ἐμελέτα ἱερὰν ἱστορίαν. — Ἐρώτησέ την, εἶπεν ὁ πατήρ πρὸς τινα φίλον του, ὅα ἰδῆς πόσα εἰξεύρει.

— Λοιπὸν, παιδί μου, εἶπεν ὁ φίλος δὲν μὰς διηγείσαι τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀδάμ;

Ἡ μικρὰ τὸν ἀτενίζει μετ' ἀπορίας.

— Τοῦ Ἀδάμ; ὦ! δὲν ἐφθασα ἀκόμη εὐσεβεῖ!

ΕἰΣ ἈΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

Ἐπὶ 10,000 κατοίκων τελοῦνται 90 γάμοι ἐν Γερμανίᾳ· εἴτα ἐπέρχονται κατὰ σειρὰν ἡ Αὐστρία, Γαλλία, Ἰσπανία, Ἰταλία, Μεγάλη Βρετανία καὶ ἡ Ῥωσσία (68 γάμοι ἐπὶ 10,000 κατοίκων).